

ІЛАРІОН

БЕРЕЖІМО

ВСЕ СВОЄ!

905

~~XXIX~~

служити Народові — то служити Богові!

Архиєпископ ІЛАРІОН:

**БЕРЕЖІМО
ВСЕ СВОЄ РІДНЕ!**

Видання друге.

Х о л м. Свята Данилова Гора. 1943.

774

—

~~88674~~

Служити Народові — то служити Богові!

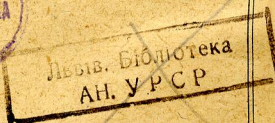
Архиєпископ ІЛАРІОН:

БЕРЕЖІМО
ВСЕ СВОЄ РІДНЕ!

~~81186~~

Видання друге.

Нар. в 1 т. зм. УРСР - 1974

Х о л м. Свята Данилова Гора. 1943.

372.240.91(28u)

Українська Друкарня. Холм, Свята Данилова Гора.

Львівська державна
наукова бібліотека

№

2612

1. Бережімо всі свої рідні звичаї! ¹

За Законом Мойсеевим кожна дитина чоловічої плоти мусіла бути обрізана на 8-ий день по своєму народженні (Буття 17. 12, Левит 12. 3), і тоді ж давалось їй відповідне ім'я. І Свята Євангелія розповідає нам, що земні Родителі Христові, Йосип та Марія, старанно виконали цього звичая свого народу—ї обрізали новонароджену Дитину. „Коли виповнилось вісім день, щоб обрізати Його—розповідає Євангелист Лука (2. 21)—то Ісусом назвали Його, як був Ангол назвав, перше ніж Він у лоні зачався”. На пам'ять цього християнська Церква ще з перших віків свого життя встановила окреме Свято — Свято Обрізання чи Найменування Господа нашого Ісуса Христа. Свято це дуже давнє,—про нього згадується вже в християнських пам'ятках IV-го віку.

Христові Родителі взагалі старанно виконували встановлені звичаї свого народу. Той же Євангелист Лука розповідає ще (2. 22), що „коли — за Законом Мойсея — минулися дні їх очищення, то до Єрусалиму Його принесли”.

Євангелія дає нам багато прикладів, які ясно свідчать, що й Сам Ісус Христос завжди старанно виконував усі звичаї Свого народу, шанував і любив їх. Він

---

¹ Це Слово на Обрізання Господнє, як Новорічне Послання 1 січня 1943-го року.

найвиразніше засвідчив про це публично, говорячи: „Не подумайте, ніби то Я руйнувати Закон чи Пророків прийшов, — Я не руйнувати прийшов, а доповнити“ (Мт. 5. 17). Закон народу — це його віковічні звичаї, це цілий уклад його звичаєвого життя, це все йому рідне, своє, це — вся його душа. І Христос урочисто й публично заявив, що Він не прийшов руйнувати Закона, — Він шанує всі звичаї Свого народу, більше того — Він їх доповняє на краще. І власне цим Христос подав нам повчального прикладу, як і ми мусимо ставитися до всіх звичаїв свого народу, — мусимо берегти й шанувати їх, як, беріг їх Христос.

Більше того, — Христос зве проклятим народ, який не знає свого Закону, цебто не береже своїх звичаїв. „Проклятий народ, що не знає Закону!“ (Ів. 7. 49).

Таким чином Христос не відкинув Закону Свого народу, цебто Своїх рідних звичаїв, — навпаки, завжди їх виконував, і Своім прикладом освятив виконання своїх рідних звичаїв кожній людині, кожному народові. Він, що встановив Нового Заповіта, не відкидав стародавніх звичаїв Свого Народу, і навіть піддався стародавньому обрізанню, а цим публично пошанував усе, що до Нього було. Бо звичаї народу — це прикметна ознака його, без яких він не може бути окремим народом.

З Євангелії бачимо, що Христос чимто старанно виконував рідні звичаї Свого народу: святкував його Свята, ходив до Єрусалиму в приписаний час, виконував домашні й релігійні звичаї Свого народу й т. ін. Усе це нехай стане нам навчальним прикладом, що й ми всі мусимо старанно берегти звичаї свого рідного народу. В Церкві ми маємо свої рідні обряди, а вдома — рідні звичаї, й ми обов'язані старанно виконувати, ша-

нувати та зберігати їх. Таке береження рідних звичаїв освятив нам Сам Ісус Христос, а на це доказів повно в Євангелії.

Третій Вселенський Собор, що відбувся в Ефесі в 431 році, в 8 правилі наказав кожній Церкві берегти свої рідні звичаї. „Святому й Вселенському Соборові вгодно, щоб кожна єпархія заховувала в чистоті й без перешкоди ті права, які належать їй від початку, на основі звичаю, що здавна закорінився”

Шануймо ж і ми всі звичаї свого рідного українського народу, шануймо й заховуймо їх, як Закона свого народу! Завжди міцно пам'ятаймо, що звичаї народні — це його прикметна ознака, яка робить його окремим народом і береже його від розтоплення в морі інших народів, цебто береже його від винародовлення.

2. Бережімо свою Віру й Церкву.

Усе своє рідне, усе своє наймиліше й найсолодше усе своє найближче для кожного з нас зібране в Вірі й Церкві,—і ми обов'язані в найпершій мірі свято берегти їх.

Віра й Церква — це найперша національна ознака всього народу, і власне в них і біля них тримаються всі істотні національні прикмети народу.

І як сонце стоїть у центрі (середині) всього нашого природного життя,—воно освічує й гріє нас; так само й Віра з Церквою стоїть у центрі нашого духового життя, і теж гріє й освічує нашу душу. Без сонця припинилося б усе наше земне природне життя, а без Віри з Церквою припинилося б усе наше духове життя, — і людина обернулася б у бездушну звіріну.

У кожного народу Віра й Церква—це його душа, це його Свята Святих, найсвятіша Святина, це те, що йому найрідніше й наймиліше. Хто уникає від сонця,

той фізично хиріє й обезсилюється. Так само хто уникє від своєї Віри й Церкви, той хиріє духово, вироджується й стає бездушною звіріною.

Тільки Віра й Церква роблять людину людяною, людиною любовною та повновартісною. Чверть віку більшовики переслідували Віру та Церкву, й за цей час викохали своїх вірних послідовників, — нелюдських, жорстоких та духово безвартісних. Тільки в Вірі та в Церкві й біля них людина належно й повно розвивається, й має повний образ та подібну Божу й стає повновартісним громадянином свого народу: любовним, карним, трудящим, а до того ще й обожується, — стає сином Божим.

Ось тому наш найперший обов'язок — міцно триматися своєї батьківської Православної Віри та своєї Православної Церкви. Хто їх тратить, хто їм зраджує, хто їх міняє на інші, той втрачає саму душу свою, той втрачає все своє рідне, усе своє національне, віками набуте, — той втрачає все!...

Коли сонце світить, ми часом ніби не помічаємо його; коли б же воно погасло, — завмерла б і земля разом з ним, і смертельний холод та вічний мórок покрив би її, і все живе загинуло б на землі. Так само було б, коли б ми втратили свою православну Віру та православну Церкву, — тоді смертельний холод та вічний мórок покрив би нашу душу, і людина духово померла б навіки.

Кожна людина, або й ціла громада, коли кидає свою православну Віру й Церкву й приступає до інших, тим самим кидає й свій рідний народ, цебто зраджує йому. Це найбільша й найтяжча рана своєму народові — змова Віри й Церкви! Це найдошкульніший удар по рідному народові, удар, який усе тяжко мститься і на зрадниках, і на зраджених...

В 1905 — 1908-му роках, підо впливом неперемінливої демагогічної агітації та демагогічного залякування, понад 100.000 українців холмщан легковажно й зрадливо покинули свою батьківську православну Віру й прийняли зовсім чуже й вороже українському народові католицтво. Але на Вірі не покінчилося, бо й не про неї йшло агітаторам,—холмщани українці, що зрадили своїй православній Вірі й стали католиками, разом з тим зрадили й народ свій, бо мусіли стати поляками...

Свою Віру й Церкву треба любити понад усе, треба любити повним серцем, цілою душею, а берегти їх треба всіма силами, не жаліючи й самого життя свого. Коли татари стали вимагати в Орді від нашого українського Чернігівського князя Михаїла зради православної Віри, князь загинув разом зо своїм вірним боярином Хведором 20-го вересня 1246-го року, загинув, але Віри своєї не зрікся. Князь не хотів показати злого прикладу для свого народу,—і волів загинути, ані ж зрадити Вірі своїх батьків... І Православна Церква цих українських мучеників за віру прийняла до свого сонму Святих. Отак треба берегти свою Віру!

В старовину багато нашого українського народу попадало в полон до татар та турків, але рідко хто з них і на тяжкій чужині змінював свою Віру! Воліли мучитися в тяжкій неволі, воліли вмирати на голодних галéрах та каторгах, але своєї православної Віри не кидали... Про це позосталося в нас багато т. зв. Українських Дум, що велично оспівують релігійну міць українського народу та козацтва. Православна Віра її рідний народ — це було те, за що віками билися козаки з їх ворогами.

А коли були випадки, що наші слабші духом полоненники чи полонянки такі силою змушені були ста-

вати магометанами, то приймали чужу віру тільки поверхово, в душі ж полишалися православними. Згадаймо славну Марусю попівну Богуславку, оспівану в наших Думах, що все ж таки не могла забути свого, й допомогла козакам втекти з неволі. Згадаймо славну свого часу Роксолану, Настю Лісовську, родом десь із Поділля, що в XVI віці попала в турецьку неволю й стала жінкою султана Сулеймана Великого (1520-1566), але Віри своєї православної не забула й все допомагала своїм.

Християнство заніс в Україну першим ще Святий Апостол Андрій Первозванний, чому й звемо Його Основоположником Української Церкви. Нашу Православну Віру прийняв з Греції ще наш Святий Князь Володимир Великий у 988 р., і ми її заховали й донесли чистою й святою аж дотепер.

Православна Церква — це Церква Вселенська, що найчистіше донесла свою Віру від давніх Апостольських часів аж дотепер.

Православна Вселенська Церква дає право кожному окремому народові творити собі свою національну Церкву, через що Православна Українська Церква добре відповідна для українського народу, бо дає йому всю змогу повно розвиватися на своєму рідному ґрунті, тоді як інша віра зробила б нас тільки вбогим безвартісним додатком до чужого народу, позбавленим своєї волі й своєї церковної незалежності.

Любімо ж свою Віру й Церкву православну понад усе, й бережимо їх, як найбільшу Святиню свою!

Любімо свою Віру та Церкву, як найміліше своє, бо ж справді нема в нас нічого ближчого й милішого від них! Церква — то наша рідна Мати, що завжди потішить і приголубить нас, як дітей своїх милих.

Завжди пам'ятайте, що кому Церква не Мати, тому й Бог не Отець!

3. Любімо свій рідний народ.

Христос сильно любив Свій рідний народ і самовіддано все життя служив йому. Посилаючи Своїх учнів на проповідь, Христос їм наказував: „На путь до поган не ходіть, і до Самарянського міста не входьте, але йдіте радніш до овечок загинулих дому Ізраїлевого!” (Мт. 10. 5-6). Отож, Христос дбає найперше про Свій рідний народ, його спасіння — найближче йому. Це навчальний приклад і всім нам, щоб ми теж не забували служити найперше своєму рідному народові, щоб потреби свого народу були найближчі для нас.

Дуже повчальний приклад цього самого бачимо й при уздоровленні дочки хананеянки (Матвій 15. 21-28). Хананеянка йшла за Христом і голосила до Нього й казала: „Змилуйся надо мною, Господи, Сину Давидів, — демон тяжко дочку мою мучить!” А Він їй не сказав ані слова. Тоді учні Нього, підійшовши, благали Нього та казали: „Відпусти Ти її, бо кричить вслід за нами”. А Він відповів і сказав: „Я посланий тільки до загинулих овечок дому Ізраїлевого. Не годиться взяти хліб у дітей, і кинуть щенятам”... І тільки за велику віру цієї чужинки-хананеянки Христос уздоровив дочку її.

Отож, Христос любив усіх людей, але найбільше й найперше—свій рідний народ! Це для нас великий показний приклад, — робімо так і ми! Інтереси й потреби свого народу ставмо на перше місце, як це робив і Христос.

А що то є любити свій народ? Любити—то служити. Хто любить свій народ, той йому служить, служить лю-

бовно й самовіддано, ні на що не оглядаючись. Служімо ж і ми своєму народові, як служив Своїм народам все життя Своє Сам Христос, служив повсякчасно аж до загибелі, аж до хреста! Служімо з щирим серцем та з палкою любов'ю, міцно пам'ятаючи, що служити Народові — то служити Богові!

4. Любімо свою рідну землю.

Немає в людини нічого милішого над свою батьківщину, над свою рідну землю. Де хто народився, де провів свої безтурботні дитячі роки, до тієї землі прив'язується він усією душею своєю на ціле життя. А хто змушений буває відірватися від своєї рідної землі, той мріє завжди про неї, як про святість найбільшу. І багато людей, помираючи на чужині, просять покласти їм у домовину бодай грудочку рідної землі...

Рідний народ наш займає свою рідну землю, і цю землю ми обов'язані любити всією душею, й берегти всіма силами. Бож рідна земля — це те найкраще й наймиліше, що тільки має окрема людина чи окремий народ. Щастя народові, його добре життя й розвиток — тільки на рідній землі. Рідна земля ніколи не забувається, а туга за нею все збільшується, коли нас доля заносить далеко й надовго від неї. Рідна земля — це матінка рідна, що вміє потішити й приголубити нас. От чому ми свою Україну зовемо Ненькою.

Приклад гарячої любові до свого рідного краю подав нам Сам Ісус Христос, що ревно плакав над нещасливою долею Свого святого рідного міста Єрусалима: „Єрусалиме, Єрусалиме, що вбивавш Пророків та каменуєш посланих до тебе! Скільки раз Я хотів зібрати діти твої, як та квочка збирає під крила курчаток своїх, — та ви не захотіли!” (Матвій 23. 37).

У годину розпуки для Єрусалиму при його храмі невідлучно знаходилась разом з іншими 84-літня Пророчиця Анна, що служила Богові денно й нічно постами й молитвами, і вона „славила Бога й говорила про Нього усім, що чекали визволення Єрусалиму” (Лука 2. 38). Цебто, вона любила своє рідне місто, й з тугою чекала його визволення, глибоко віруючи в Божу поміч.

Наслідуймо ж цьому всьому й ми, й любимо й бережимо свою рідну землю, як неньку рідну!

5. Бережимо свою рідну мову.

Рідна мова — це мова наших батьків і мова на роду, до якого ми належимо. Рідна мова — то найголовніший наріжний камінь існування народу, як окремої нації: без окремої мови нема самостійного народу.

Мова — то серце народу: гине мова — гине народ.

Хто цурається рідної мови — той у саме серце рани́ть свій народ.

Ось через це Святе Письмо суворо наказує кожній людині: „Щоб кожен чоловік був паном у домі своїм, і говорив мовою свого народу!” (Есфир 1. 22). Це велика й важлива заповідь, яка наказує всім, а особливо тим, що служать народові, говорити його мовою. Коли говорити, то й любити, шанувати й берегти цю мову.

Мова зв'язана нерозірвально з народом, і коли ми, за Христовим прикладом, мусимо любити свій народ, то тим самим мусимо любити й берегти й свою рідну мову, бо без мови народ не може існувати. Безмовний народ — не народ: це м'ясо для народу мовного.

В Святому Писанні розповідається, як славний Неемія, що багато дбав про відродження свого народу,

суворо наказував не забувати своєї рідної мови, бо знав її силу й значення для збереження окремішності народу. По Вавилонському полоні юдеї сильно єдналися з своїми сусідами, а тому „їхні сини говорили наполовину по-ашдодському, й не вміли говорити по-юдейському, а говорили мовою того чи того народу”. Це лютило Неемію, про що він розповідає: „І я докоряв їм, і проклинав їх, і бив декого з них, і рвав їм волосся, і заприсягав їх Богом”, щоб не робили такого... (Неемія 13. 24-25).

Христос говорив Своєю рідною арамейською мовою. І в останню хвилину, віддаючи Свого духа Отцеві, Христос скрикнув на хресті вірша з Псалтиря (22..2) таки Своєю рідною мовою: „Елі, елі, — лама савахтані? (Мт. 27. 46, Мр. 15. 34), цебто: „Боже мій, Боже мій, — нащо мені Ти покинув?” І кожна людина, які б мови вона не знала, в останню хвилину, покидаючи цей зрадливий світ, прокаже останнє слово таки своєю наймилішою мовою — мовою рідною...

Апостоли так само говорили своєю рідною арамейською мовою, а Св. Петро говорив навіть з галилейською вимовою. Так, коли Петро в час суду над Христом був на подвір'ї Кайяфи, то присутні казали йому: „І ти справді з отих, — та й мова твоя виявляє тебе!” (Мт. 26, 73, пор. Мр. 14. 70, Лк. 22. 59).

Не цураймося ж і ми своєї рідної мови, як не цурався Своєї рідної мови Христос, як не цурались її й Апостоли. Цуратись мови — то цуратись народу, а цуратись народу — то кидати свою Віру та Церкву! Хто свою рідну мову забуває, той у серці Бога не має! Зрадник рідної матеріної мови — то зрадник батьківської Віри та Церкви, який щастя й долі не матиме поміж людьми!...

Особливо тяжка й дошкульна зрада рідній мові там, де народ живе серед іншого народу, як, наприклад, холмщани-українці серед поляків. Хто тут зраджує й кидає свою рідну українську мову та переходить на чужу, той легко зрадить і православній батьківській Вірі й Церкві, і вкінці стане безвірним і бездушним перекидьком. Хай Господь береже вас усіх від такого!

Бережімо й мову своєї Церкви такою, якою була вона в нас довгі віки. Ми маємо дві богослужбові мови, з них перша — наша стара богослужбова мова, т. зв. церковнослов'янська мова, а правильніше — староукраїнська, бож вона була в нас і мовою нашої літератури, і мовою освічених класів. Вимова церковно-слов'янського тексту в нас завжди була своя українська, але Росія силою була накинула нам свою російську вимову. Тепер ми цю російську вимову відкинули, як чужу нам, і вернулися до своєї рідної споконвічної української вимови, що довгі століття була в нас.

А по деяких храмах служать у нас і живою українською мовою. Робиться це тому, що Христос заповів Своїм учням (Матвій 28. 19-20) рознести Його науку, Святу Євангелію, по всьому світові: „Тож ідіть, і навчіть всі народи, хрестячи їх у ім'я Отця, і Сина і Святого Духа, і навчіть їх зберігати все те, що Я вам заповів був”. А чи можна ж у всі народи навчити Божої науки якоюсь однією мовою? Ні, це можна зробити тільки рідною мовою кожного окремого народу, такою мовою, щоб її кожен зрозумів. Ось через це в багатьох православних Церквах Служби Божі правляться й Євангелію читають таки живою зрозумілою своєю мовою, наприклад у сусідній нам Румунській Церкві.

Апостол Павло навчає про це так само: „В Церкві волю п'ять слів зрозумілих сказати, щоб і інших

навчити, аніж десять тисяч слів (чужою) мовою”.
(1 Кор. 14. 19).

Отже Апостол найясніше наказує, щоб по Церквах служити так, щоб вірні все зрозуміли. Ось через це по деяких Церквах у нас служать українською мовою. Служіння живою українською мовою не є ламання своїх стародавніх українських звичаїв, — це те, що Христос зве доповненням, коли каже: „Я не руйнувати (Закону) прийшов, а доповнити” (Мт. 5. 17). В цьому відношенні рідна мова — шлях до Бога.

Отож, бережімо й любимо свою рідну мову! Любімо її в усьому: в книжці, в пісні, в розмові. Ніколи не пураймося своєї рідної мови, де б то не було: чи в себе вдома, чи серед чужих. І не вільно ніде ховатися з рідною мовою, заступаючи її іншою. Рідна мова — то душа народу, і хто цурається її — той душі своєї цурається.

Рідна мова близька й мила кожній людині, і тільки людина з порожнім серцем не чує її матернього тепла та небесної красі. Рідна мова гріє нашу душу божественним огнем, вона бренть для нас небесними звуками. Ось тому то рідна мова зветься мовою матеріною: це та мова, якою рідна мати співала над нашою колискою наші найперші пісні, що бренть нам ангільськими звуками, звуками, яких ми ніколи в житті не забуваємо й не забудемо. Ці небесні звуки рідної мови завжди бренть нам ціле життя неземною музикою, скрашуючи нам наше сіре життя й нагадуючи про небесне. І як любимо ми свою рідну матір, так само ми повинні любити й свою рідну мову, і не тільки любити, а й шанувати та берегти її.

Блаженна людина, яка рідну мову свою береже та шанує!

6. Бережімо свої рідні пісні.

Український народ здавна вже на цілий світ уславився своєю гарною піснею. Пісня ця не тільки високо художня й високо мелодійна, але завжди глибоко змістовна, пристойна, навчальна. Пісня українська з давнього часу знаходиться під великим церковним впливом, і вона завжди веселить людське серце й потішає душу. І не тільки тішить душу, але й бадьорить її й підносить до неба. Гарна пісня очищує й гартує нам духа.

І як це не дивно, а в нас є й такі, що міняють свою рідну величну українську пісню на чужу тандіту. Чужі пісні не веселять нашого серця, не гріють його, не кличуть душі нашої до неба, — бо нерідко мають і непристойний зміст.

Хто любить свій народ, хто любить свою рідну мову, той любить, шанує й береже й рідну пісню. Пісня — це душа народу, пісня — це щира розмова душі з серцем, і тому то рідна пісня така мила нашому серцю та нашій душі. Це особливо треба сказати про пісні, що наближуються до церковних, і мають великий вплив на нас.

Окремо треба сказати про наші українські колядки, що своєю величністю не мають собі рівних у світі. Яке сильне враження роблять вони на нас, як м'януть наші серця й душі при їх співі! Вони проймають нам серце й душу й керують їх уверх, — до неба, до Бога. Колядки на Різдво додають величності й радості Святу, а в устах дітей наших вони бренять небесними піснями, які співали Ангели при народженні Христа, в святу ніч Різдвяну в В'флеземі (Лука 2. 13-14).

Колядки любить, шанує й береже ввесь наш народ. Як побожна пісня, колядки ввійшли до Церкви, і сьогодні по всій широкій Україні, по всіх її святих Божих Храмах урочисто, велично й радісно лунають колядки на Божу славу та на втіху побожним людям. І не одна сльоза — рясна й гаряча матерня та непростена батьківська — висохне на побожних обличчях при співах цих величних колядок!...

7. Бережімо свою рідну одежу.

І одежа належить до свого рідного, до того, що кожен мусить любити й берегти. Кожен народ має улюблену одіж, в якій він кохається, в яку він найрадніше вбирається. Своє рідне завжди веселить наше око, як рідна пісня веселить наше ухо, а всі разом веселять нашу душу. Христос зодягався завжди так, як зодягався Його рідний народ.

А в нас часто люблять наші вбратися в чужу одіж, і то тільки тому, що чужа вона, хоч вона й ока не веселить нам, і серця не гріє. Святе Письмо рішуче наказує нам берегти й свою рідну одежу. Господь устами Пророка Софонії (1. 8) заповідає: „Покараю Я всіх, що вони зодягають одежу чужинну!”

Тож не кидаймо звичайної одежі народу свогого й не міняймо її на чужу! Світ Божий, як та луга широка, квітками покрита, — і кожна квітка хороша, і кожна зокрема веселить наше око й теплом вкриває нашу душу. А всі разом вони становлять одну барвісту лугу, Богові й людям на втіху.

Зпачення рідного бдягу глибоко розумів Буковинський Митрополит Євген (Гакман), що жив у XIX столітті († 1873). Походив він з бідної української се-

лянської родини. І коли відбувалася його інтронізація до його Катедрального Собору, зібралося багато панства, й усі вітали його. Підвели до Митрополита й його стареньку матір, але перебрану в панську одіж. Митрополит не дав їй благословення й сказав: „Це не моя мати... Моя мати вбога, й зодягається по-українському"... І мусіли передягнути стару матір в українське, і тоді Митрополит радісно пізнав її й поблагословив...

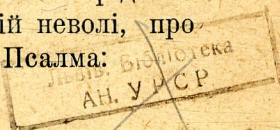
Отож, бережімо всі свою рідну одежу! Кожна людина найкраще виглядає тільки в своїй рідній одіж, що завжди для нас гарна, бо гарна одежа — то та, до якої звикаємо ми й звикає народ.

8. Горе зрадникам свого рідного!

І де б ми не знаходились, — чи то вдома, чи на чужині, — ми мусимо скрізь свято зберігати все своє рідне, обов'язані не цуратися нічого свого. „І чужого наuczайтесь, свого не цурайтесь“, як казав Тарас Шевченко. Особливо на чужині, або в оточенні чужих легко забувати своє рідне, але це забуття — то вже зрада. Згадування свого рідного на чужині завжди бадьорить духа, тішить серце й відсвіжує всю людську істоту.

Емігранти, а надто вигнанці з рідного краю, що мусіли жити на чужині, найбільше бадьорили свого духа береженням рідних звичаїв. Різдвяні колядки та Великодні звичаї надавали вигнанцям з Рідного Краю духового гарту та бадьорости духа, а це приносило їм силу терпіти холодну чужу чужанину, й давало їм міць не забувати про рідне.

Старі гебреї ніколи не забували свого рідного Єрусалиму, навіть у тяжкій Вавилонській неволі, про що склали славного й величного 136-го Псалма:

Над річками Вавилонськими,
Там ми сиділи та й плакали,
Коли згадували про Сіона...

...Якщо я забуду про тебе, Єрусалиме, —
Хай забуде за мене десниця моя!
Нехай мій язик до мого піднебіння прилипне,
Якщо я не буду тебе пам'ятати,
Якщо Єрусалима я не піднесу
Над найвищу веселість свою!...

Отак і ми мусимо завжди пам'ятати про свого Єрусалима, — про свій рідний край та про все своє рідне. Ми обов'язані про все рідне пам'ятати, як про найбільше й найсвятіше в нашому житті, бо хто його позбавиться, той позбавляється душі своєї й стає людиною бездушною та безвартісною.

Зрадники свого рідного завжди нещасливі, порожні люди, бо вони ніколи не мають спокійного сумління. Зрада рідного ходить за ними, як та тінь, не позоставляючи їх у спокої ані на хвилину, не даючи їм душевного відпочінку ніколи. Серце їхнє сохне, душа черствіє та в'яне, — і щастя відлітає від них. Такі зрадники рідного надто сильно відчують свою духову порожнечу на Святих, коли особливо ясною стає їхня зрада. Таких зрадників люди не поважають, відвертаються від них, як від невартих пошани. І життя їм стає вже на цьому світі правдивим пеклом...

Хто зрадив свою Православну Віру й Православну Церкву, той цілі довгі віки буде тяжко каратися сумлінням своїм, а Бог і люди цієї зради йому не забудуть на віки віків. До двадцятого коліна зрада буде мститися на зраднику, безперестанно буде вісити над ним караючим мечем, буде гнати його з місця на місце, аж поки зрадник не схаменеться й не повернеться

до своєї попередньої Православної Віри та Церкви!...

Біймося ж цієї духової порожнечі, що вбиває зрадника й відбирає від нього образа та подобу Божу!...

Народ, що легко кидає своє й пристає до чужого, ніколи сильним не буде, бо він свого, віками набутого, цурається, а нового чужого не сприймає вповні. Він хитається від свого старого до чужого нового, а це робить його хитким та несталим. З таким народом ніхто не рахується, такого народу ніхто не поважає, і він не має ґрунту, на якому міг би сильно зацѣпітися, рости й розвиватися.

Бо все своє рідне — це головна основа, це той родючий ґрунт, на якому кожна людина міцно й вільно стоїть, росте й зміцнюється.

Своє рідне складається з окремих маленьких частин: якийсь звичай, сам по собі ніби й дрібний, пісня, одежа, мова й т. ін. Кожна окрема частинка сама по собі ніби й мала, але вона сотнями ниток пов'язана одна з однією. Ось чому, коли хтось зрікається чогось одного, ніби й малого, той уже тим самим починає зраджувати й своєму народові. Так у нашому тілі хвороба найменшого органу вкінці псує все тіло. Ось тому не вільно зрікатися ані найменшої рисочки з свого рідного, бо коли лапка зав'язне, то й пташка пропаде!

Український народ у своїй масі не раз виявляв велику силу в обороні свого рідного. Року 1582-го папа Григорій XIII запровадив нового календаря, нового стиля, й наказав, щоб по 4 жовтня йшло не 5, а 15 жовтня. Польща відразу це виконала, як католицька, й кинулась на український народ, щоб і він приймав нового папського календаря. Український народ однодушно став проти папського календаря — і святкує

аж до сьогоднішнього дня свої Свята за своїм православленим календарем.

Треба нам іти за наукою Христа, що сказав: „Я не руйнувати Закона прийшов, а доповнити“ (Матвії 5. 17). Не руйнуймо ж і ми своїх стародавніх законів, цебто звичаїв свого народу, але доповнюймо їх, коли треба, щоб вони, на рідному ґрунті, зростали на краще, — і в цьому буде природний розвиток (еволюція) їх. Цебто, бережімо, любимо й шануймо все своє рідне, як Закон нашого народу!

Оце Закон нашого народу, — його рідні звичаї, його найсвятіші святощі, Закон, якого Христос заповідав нам любити та берегти. Народ без свого Закону, цебто без своїх рідних звичаїв, обречений на загибель: „Проклятий народ, що не знає Закону!“ (Ів. 7. 49).

Знаймо ж усі свій Закон, цебто все своє рідне українське — і не підпадемо прокляттю! Про такого народу співав Пророк Давид у 111 Псалмі:

Блаженний той муж, що боїться він Господа,
Що заповіді Його любить!
Буде сильне насіння його на землі,
Буде поблагословлений рід безневинних!
Слава й достаток у домі його,
А правда його пробуває навіки!
І навіки він не захитається,
В вічній пам'яті праведний буде!

Усе Всечесне Духовенство, Преподобне Монашество та всіх боголюбивих моїх вірних щиро вітаю з Новим 1943-м роком, і всім бажаю любити, берегти й шанувати все своє рідне!

пн 2612

ІЛАРІОН

БЕРЕЖІМО

ВСЕ СВОЄ!